

КАФЕДРА СКРИПКИ

Спеціальний інструмент скрипка (фах)

Освітній ступінь	бакалавр	<table border="1"><tr><td>Курс</td><td>1-4</td></tr><tr><td>Семестр</td><td>1-8</td></tr></table>	Курс	1-4	Семестр	1-8								
Курс	1-4													
Семестр	1-8													
Спеціальність	025 Музичне мистецтво													
Освітньо-професійна програма	Скрипка													
Статус	<u>обов'язкова</u> / вибіркова	<table border="1"><tr><td>ECTS</td><td>18,5</td><td></td></tr><tr><td>Годин</td><td>555</td><td>9</td></tr><tr><td>Індивідуальні години</td><td>314</td><td>2</td></tr><tr><td>Самостійна робота</td><td>241</td><td>5</td></tr></table>	ECTS	18,5		Годин	555	9	Індивідуальні години	314	2	Самостійна робота	241	5
ECTS	18,5													
Годин	555	9												
Індивідуальні години	314	2												
Самостійна робота	241	5												
Семестровий контроль	<u>іспит/академічний концерт/державний іспит</u>													

Інформація про викладача

ПІБ	Козін Вадим Венедіктович , заслужений діяч мистецтв України, професор кафедри скрипки Національної музичної академії України імені П.І.Чайковського.
Профіль викладача	https://orcid.org/my-orcid?orcid=0000-0001-7464-7040
e-mail	bogdanaviolin@gmail.com

Анотація навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни «Спеціальний інструмент скрипка (фах)» полягає у підготовці висококваліфікованих спеціалістів, які володіють художньою музично-виконавською майстерністю, необхідною для самостійної діяльності як концертних виконавців, артистів оркестру і камерного ансамблю, викладачів.

Головні завдання дисципліни «Спеціальний інструмент скрипка (фах)»:

- всебічний розвиток музичних здібностей;
- формування досконалої технічної майстерності;
- формування умінь художньої інтерпретації музичних творів, вивчення музики різних епох, творчих напрямів, стилів;
- практичне засвоєння великого концертного і педагогічного репертуару, методики роботи над музичним твором;
- формування досвіду концертно-виконавської діяльності;
- ознайомлення з струнно-смичковим виконавством на матеріалі записів кращих виконавців;
- вільне орієнтування в змісті спеціальної струнно-смичкової літератури та її критичне осмислення.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

- навчальний репертуар в обсязі вимог, передбачених для підготовки бакалаврів;

- історію скрипкового виконавства;
- методику навчання гри на скрипці;
- основи ансамблевого та оркестрового музикування;
- практику сольного виконавства та гри з оркестром;
- технологію читання нот з листа;
- методику викладання гри на скрипці, музичну педагогіку та психологію.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен вміти:

- вільно читати ноти з листа;
- виконувати твори для скрипки в обсязі, передбаченому для підготовки бакалаврів;
- грати в ансамблі та оркестрі;
- викладати дисципліну «Спец.інструмент» в спеціалізованих музичних навчальних закладах.

Перелік тем

Тема 1. Виявлення загальної музичної і техніко-виконавської підготовки студента. Робота над виправленням недоліків постановки виконавського апарату студента. Набуття техніко-виконавських навичок. Узгодження художньо-виконавських умінь студента і змісту роботи над творами навчального репертуару. Добір програмного матеріалу.

Тема 2. Робота над гаммами та етюдами або каприсами, удосконалення технічних та художніх складових виконавської майстерності. Підготовка до іспиту з виконання гам та етюдів у I семестрі.

Тема 3. Робота над прийомами звуковидобування, інтонування, над штрихами. Опрацювання інструктивного і технічного матеріалу для удосконалення умінь і навичок гри. Робота над програмним матеріалом, що за змістом, художніми ознаками, виконавськими особливостями сприяє формуванню виконавця на даному етапі навчання. Засвоєння засобів досягнення музичної виразності – точності інтонування на інструменті, формоутворюючого значення ритму. Вібрація, її типи і застосування з урахуванням стилю і характеру музичного твору.

Тема 4. Читання нот з листа – головний чинник професійної майстерності скрипаля, складова прискореного навчання.

Тема 5. Робота над сонатами, п'єсами, іншими творами за вибором студента та погодженням викладача. Підготовка до академічного концерту (модульної контрольної роботи).

Тема 6. Робота над поліфонічним твором та концертом (бажано старовинних композиторів) – підготовка до іспиту в II семестрі. Практичне застосування досвіду видатних скрипалів світу, засвоєного з дисципліни «Історія виконавства на спец.інструментах».

Тема 7. Практичне опрацювання програмних вимог Модуля I дисципліни «Методика викладання на спец.інструментах», а саме розділу «Методика навчання гри на скрипці (Загальні основи скрипкової виконавської майстерності)».

Тема 8. Робота над сонатою, різнохарактерними п'єсами. Підготовка до академічного концерту (модульної контрольної роботи).

Тема 9. Орієнтація студентів на виконання вимог дисципліни «Педагогічна практика» (ознайомлення з педагогічним репертуаром I–IV класів спеціалізованих музичних навчальних закладів).

Тема 10. Робота над гаммами та етюдами або каприсами. Удосконалення технологічних прийомів виконавства та засобів виразності (якість звуку, інтонація, вібрато, штрихи, динаміка, метро-ритм, темп).

Тема 11. Віртуозна п'єса. Ознаки віртуозності: бездоганна координація слухових уявлень та рухового відтворення, карколомні пасажі, подвійні ноти, акордова техніка, кантілена, витончена штрихова техніка, різнохарактерні жанри.

Тема 12. Робота з концертмейстером. Удосконалення ансамблевих навичок, підготовка до іспиту у III семестрі (виконання програми на концертах виконавської практики).

Тема 13. Ускладнення техніко-виконавських завдань, підвищення вимог темпоритмічної, динамічної точності, виконання нотного тексту. Поглиблена робота над якістю та виразністю звуку. Вивчення програмного матеріалу.

Тема 14. Робота над сонатою, п'єсами, іншими творами за вибором студента та погодженням викладача. Підготовка до академічного концерту (модульної контрольної роботи).

Тема 15. Перевірка засвоєння педагогічного репертуару та читання нот з листа оркестрових партій репертуару студентських оркестрів.

Тема 16. Поглиблена робота над поліфонічними творами. Порівняння редакцій, стилістика (церковна соната, світська партита), технологія виконання (прихована поліфонія, аплікатурне оформлення, штрихове озвучення тощо).

Тема 17. Поглиблена робота над творами крупної форми (переважно концерту). Типи концертів, стилістика жанру в історичній періодизації. Побудова, редакції, зразки виконання.

Тема 18. Виконавська практика як передумова успішного виступу на екзамені

Тема 19. Зосередження уваги на техніко-виконавських та художньо-виконавських завданнях: розуміння закономірностей підпорядкування техніки гри відтворенню художнього змісту музичного твору. Посилення уваги до інтонування, фразування, логіки розгортання музичної мови, артикуляції, агогіки, прискоренню та сповільненню темпів.

Тема 20. Різноманітні п'єси – потужний стимул художнього розвитку студента, концентрації змісту та засобів виразності у малій формі. Максимальне зосередження уваги на короткочасному, насиченому емоціями музикуванні. Підбір характеристичних п'єс, їх опанування, обігрування та підготовка до виконання на академічному концерті (модульній контрольній роботі).

Тема 21. Читання нот з листа (п'єс, оркестрових партій).

Тема 22. Педагогічна спрямованість навчання як практика-спостереження технології проведення уроку викладачем.

Тема 23. Ознайомлення з поліфонічними творами старовинних та сучасних композиторів та специфікою їх виконання. Підготовка до іспиту.

Тема 24. Робота над концертами віртуозно-романтичного напрямку, їх специфіка, піднесеність почуттів, відчайдушне володіння пасажною, акордовою, штриховою технікою, технікою подвійних нот. Підготовка до іспиту.

Тема 25. Поглиблення роботи над виконавським стилем, що зумовлюється відповідністю музичного твору особливостям певної історичної епохи, творчого напрямку. Вивчення індивідуальної манери композитора. Освоєння головних закономірностей виконання музичних творів, різних за змістом, музичною формою, жанром. Пізнання художніх закономірностей і особливостей виконання музичних творів великої форми: циклічної, сонатної, рондо, варіацій, складної 3-х частинної, вільної форми тощо.

Тема 26. Робота над романтичною сонатою, п'єсами, іншими творами за вибором студента та погодженням з викладачем. Підготовка до академічного концерту (модульної контрольної роботи).

Тема 27. Спрямовання уваги студента на вивчення педагогічного репертуару, читання нот з листа, вивчення оркестрових партій, надбання педагогічних навичок.

Тема 28. Накопичення в репертуарному списку студента поліфонічних творів для скрипки соло, удосконалення їх виконання, підготовка до іспиту.

Тема 29. Виконання концерту як повноцінного циклічного твору; цілісність змісту і форми; репетиції з оркестром (або супроводом «мінус один»). Репетиції з концертмейстером – запорука успішного виступу на іспиті.

Тема 30. Оволодіння технологією і художніми аспектами виконання творів різних історичних епох і творчих напрямів. Поглиблене освоєння стильових особливостей. Формування умінь і навичок концертно-виконавської діяльності (концертні виступи, академічні концерти, концерти класу викладача, звітні концерти, конкурси тощо), виховання музичного мислення, сценічної культури, досвіду виконавської діяльності. Освоєння відповідного програмного матеріалу. Самостійне опрацювання музичного твору: розкриття художнього змісту, визначення музичної форми, засобів виразності, створення виконавської інтерпретації. Створення власного концертного репертуару. Осмислення технології виконання та інтерпретації. Визначення програми Державних екзаменів з урахуванням сформованих техніко-виконавських та художніх надбань студента.

Тема 31. Програма модульної контрольної роботи довільна за вибором студента та погодженням з викладачем.

Тема 32. Підготовка до державного іспиту бакалавра – виконання частини програми на іспиті (віртуозна п'єса обов'язкова).

Тема 33. Удосконалення музичного мислення, досвіду музично-виконавської діяльності шляхом вивчення і виконання складних щодо художнього змісту, форми музичних творів. Розвиток інтерпретаторських якостей, виявлення індивідуальності кожного студента у пізнанні та

відтворенні художньої сутності музичного твору. Досягнення єдності технології гри і емоційного самовираження.

Освоєння високохудожнього концертного репертуару, що сприяє подальшому розвитку уміння інтерпретації музичних творів різноманітних щодо змісту, форми, жанрової належності, стилю.

Тема 34. Прискіпливо-детальне опрацювання програми державного іспиту бакалавра: поліфонічний твір (дві частини сонати або чотири частини партити); концерт (частини); дві різнохарактерні п'єси (одна українського автора).

Тема 35. Програма модульної контрольної роботи складається з частини творів державного іспиту.

Тема 36. Ретельна підготовка до державного іспиту – гарантія відсутності естрадного хвилювання.

Використання концертів виконавської практики для закріплення творів програми державного іспиту.

Репетиції з концертмейстером (в окремих випадках з оркестром) – запорука впевненого виступу на державному іспиті.

Тема 37. Виконання програми на державному іспиті – завершальний етап підготовки бакалавра.

Форми та технології навчання

Дисципліна «Спеціальний інструмент скрипка (фах)» для студентів освітнього ступеня «Бакалавр» кафедри скрипки НМАУ ім. П.І. Чайковського складається з індивідуальних занять з викладачем та самостійної роботи студента. Важливу роль у формуванні виконавської майстерності студента відіграє також виконавська практика. Це виступи в музичних лекторіях, різних навчальних закладах, в абонементних концертах філармонії, звітних та ювілейних концертах навчального закладу. Підготовка студента до виступів також повинна здійснюватися під контролем та керівництвом викладача з фаху.

Навчальні ресурси

Нотний матеріал скрипкового репертуару, музикознавча та методична література за фахом представлені у вільному доступі в бібліотеці та читальній залі Академії. Всі необхідні додаткові матеріали надсилаються персонально електронною поштою, Viber, Messenger, Telegram.

Методи контролю

Якість засвоєння навчального матеріалу у період підсумкового контролю з дисципліни «Спец.інструмент скрипка» здійснюється у формі іспитів у I-VII семестрах.

До підсумкового контролю студент допускається після виконання модульних контрольних робіт (академічних концертів).

Семестровий контроль здійснюється за наслідками аудиторної роботи, самостійної роботи та модульної контрольної роботи.

Завершальним етапом контролю навчальних досягнень студентів є державний іспит.

Залікові та іспитові вимоги:

1 семестр.

Академічний концерт. Старовинна соната.

Іспит. 1. Гама. 2. Два етюдів або каприси.

2 семестр.

Академічний концерт. Сонати, п'єси, інші твори за вибором студента

Іспит. 1. Поліфонічний твір (дві частини). 2. Концерт (частини)

3 семестр.

Академічний концерт. Соната або дві різнохарактерні п'єси

Іспит. 1. Гама. 2. Два етюдів або каприси. 3. Віртуозна п'єса

4 семестр.

Академічний концерт. Сонати, п'єси, інші твори за вибором студента

Іспит: 1. Поліфонічний твір (дві частини). 2. Концерт (частини)

5 семестр.

Академічний концерт. Дві різнохарактерні п'єси

Іспит: 1. Соната Л. ван Бетховена. 2. Інші твори за вибором студента

6 семестр.

Академічний концерт. Сонати, п'єси, інші твори за вибором студента

Іспит: 1. Поліфонічний твір (дві частини). 2. Концерт (частини)

7 семестр.

Академічний концерт (довільна програма).

Іспит. Частина програми державного іспиту бакалавра

8 семестр.

Академічний концерт (довільна програма).

Державний іспит: 1. Поліфонічний твір (дві частини сонати або чотири частини партити). 2. Концерт (частини). 3. Віртуозна п'єса. 4. П'єса українського автора.

Система оцінювання

Семестри 1-8

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Модульна робота (академічний концерт)	40
2.	Відвідування занять	5
3.	Участь у конкурсі/концерті	5
4.	Іспит (державний іспит)	50
	Всього	100

**Критерії оцінювання виконання програми та фахових знань студентів по 100-бальній шкалі
(у зіставленні з оцінкою ECTS та національною шкалою)**

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	критерії оцінювання

90-100	A	відмінно	Студент бездоганно виконує музичні твори відповідно до програмних вимог, природно музикує, вільно, артистично тримається на сцені. Виконувані твори відповідають рівню підготовки студента. Вибір редакцій переконливий, трактування змістовне. Осмислення форми та драматургії, в цілому, проникнення в образно-емоційний зміст твору бездоганні. Темпо–ритмічна сторона, якість звучання, співвідношення фактури і динаміки, володіння артикуляцією та штриховою технікою, вибір аплікатури, інтонація, вібрато, темброва палітра відповідають рівню вимог кафедри скрипки НМАУ ім. П.І Чайковського. Має найвищий рівень інтелектуального та художнього самовираження як основу майбутньої діяльності артиста-скрипаля.
82-89	B	добре	Студент демонструє відповідність виконуваних творів рівню підготовки. Виконання програми впевнене, цілеспрямоване. Вибір редакцій переконливий, трактування прийнятне. Осмислення форми, проникнення в образно-емоційний зміст твору переконливі. Студент володіє темпо-ритмом, динамікою, штриховою технікою. Вибір аплікатури, інтонація, вібрато, біжучість, артикуляція, акордова техніка на рівні вимог кафедри скрипки НМАУ ім. П.І.Чайковського. Має добре розвинений інтелект, художній смак, застосовує здобуті знання у виконавській діяльності.
74-81	C	добре	Студент демонструє відповідність виконуваних творів рівню підготовки. Виконання програми впевнене, але не завжди переконливе. Вибір редакцій переконливий, трактування традиційне. Образно-емоційне осмислення окремих творів усвідомлене, але не переконливе. Є окремі зауваження відносно темпо-ритму, якості звучання. Вибір аплікатури, вібрато, біжучість, акордова та штрихова техніка на рівні вимог кафедри скрипки НМАУ ім. П.І.Чайковського. Проте інтонація потребує більшої виразності. Має розвинений інтелект, художній смак, навички самостійного опанування обраною спеціальністю.
64-73	D	задовільно	Студент демонструє певну відповідність виконуваних творів рівню підготовки. Притаманна естрадна витримка. Виконання творів усвідомлене, але не переконливе. Тракткування не відображає досвід відомих виконавців. Образно-емоційний план окремих творів недостатньо виразний. Звукова палітра потребує більшої відповідності стилю і характеру творів. Є недоліки у виборі аплікатур, штрихів, динаміки у відповідності до фактур виконуваних творів. Інтонація потребує більшої виразності. Інтелект і художній смак є достатніми для подальшого навчання.

60-63	Е	задовільно	Студент стабільно виконує музичні твори, що певною мірою відповідають рівню його підготовки. Проте, трактування творів, їх образно-емоційне відтворення недостатньо переконливі. Звукова палітра потребує більшої виразності, вибір аплікатур і штрихів – відповідності стилю і характеру виконуваних творів. Інтонація не завжди відтворює ладо-гармонічну структуру твору. Підготовка студента дозволяє сподіватися на подальший професійний зріст.
35-39	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	Студент демонструє достатньо опановану програму, що певною мірою відповідає рівню його художнього та технічного розвитку. Трактування творів стандартне, образно-емоційний план недостатньо усвідомлений. Інтонація, штрихи, динаміка, що є засобами інтерпретації, відпрацьовані поверхово; аплікатура в деяких місцях викликає запитання. Проте, при наполегливій подальшій роботі можливий певний професійний зріст.
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Студент володіє певними навичками та вміннями при виконанні музичних творів, які значною мірою не відповідають рівню його підготовки. Трактування творів визначене недостатньо; емоційно-образне опрацювання незначне. Технічна підготовка бажає бути кращою, інтонація приблизна, звуковидобування, особливо атака звуку, акценти не відпрацьовані. Вибір аплікатури іноді викликає здивування. Музичне мислення студента сформоване примітивно, що свідчить про невизначеність перспективи майбутнього розвитку.

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

Неформальна освіта

Передбачається у межах вивчення навчальної дисципліни участь студентів у міжнародних та вітчизняних конференціях, конкурсах творчих робіт, відвідування культурно-мистецьких заходів, музичних фестивалів, конкурсів, концертів тощо.

Рекомендована література Базова

1. Агарков О. Вибрато в игре на скрипке. – М., 1956.
2. Ауэр Л. Моя школа игры на скрипке: Интерпретация произведений скрипичной классики. – М., 1965.
3. Браудо И. Артикуляция. 2-е изд. – Л., 1973.
4. Верхолаз Р. Вопросы методики чтения нот с листа. – М., 1960.
5. Войку Й. Построение естественной системы скрипичной игры. – М., 1930.
6. Гарбузов Н. Внутризонный интонационный слух и методы его развития. – М. – Л., 1951.
7. Гарбузов Н. Зонная природа темпа и ритма. – М., 1960.
8. Гинзбург Л. О работе над музыкальным произведением. 4-е изд. – М., 1980.
9. Горохов О. Техніка Паганіні (упорядн. Козін В.). – ТОВ «Видавництво КІМ», – К., 2011.
10. Готсдинер А. Слуховой метод обучения и работа над вибрацией в классе скрипки. – Л., 1963.
11. Григорьев В. Методика обучения игре на скрипке. Классика – XXI. – М., 2006.

12. Гуревич Л. Скрипичные штрихи и аппликатура как средство интерпретации. – Л., 1988.
13. Дудка Ф. Основы нотной графики. – К.: Музична Україна, 1977.
14. Камиларов Е. О технике левой руки скрипача. – Л., 1961.
15. Канерштейн М. Вопросы дирижирования. – М.: Музыка, 1972.
16. Козін В. Гами і арпеджіо як універсальні вправи в навчальному процесі скрипаля. – ТОВ «Видавництво КІМ» – К., 2013.
17. Козин В. К вопросу о классификации скрипичных штрихов. // Проблемы музыкального образования. Сб. ст. преподавателей КГМУ им. Глиэра. – К., 1993.
18. Кюхлер Ф. Техника правой руки скрипача. – К., 1974.
19. Либерман М., Берлянич М. Культура скрипичного тона. – М., 2011.
20. Маккиннон Л. Игра наизусть. – Л., 1967.
21. Менухин И. Скрипка. Шесть уроков с Иегуди Менухиным. – Научно-изд. центр «Московская консерватория», 2009. –166 с.
22. Мищенко Г. Полный курс методики обучения игре на скрипке. – С-П., 2009.
23. Мострас К. Динамика в скрипичном искусстве. – М., 1956.
24. Мострас К. Интонация на скрипке. – М., 1962.
25. Мострас К. Ритмическая дисциплина скрипача. – М., 1951.
26. Мострас К. Система домашних занятий скрипача. – М., 1951.
27. Степанов Б. Основные принципы практического применения смычковых штрихов – Л., 1960.
28. Струве Б. Вибрация как исполнительский навык игры на смычковых инструментах. – М., Музгиз, 1933.
29. Струве Б. Профилактика профессиональных заболеваний музыкантов. – Л., 1934.
30. Стеценко В. Закономірності інтонування на скрипці. – К., 1977.
31. Стеценко В. Методика навчання гри на скрипці ч.1. – К., 1974; ч.2. – К.: Музична Україна, 1982.
32. Ямпольский И. Основы скрипичной аппликатуры. 4-е изд. – М., 1977.

Допоміжна

1. Авратинер В. Обучение и воспитание музыканта-педагога. – М., 1981.
2. Акустика речи и слуха: Сб. научн. тр. / Под ред. Л.А.Чистович; АН СССР. Ин-т физиологии им. И.П. Павлова. – Л.: Наука, 1986.
3. Александрова Н.Г. Основные типы музыкального интонирования в украинской камерно-инструментальной музыке 70-80-х годов.: Автореф. дис. канд. искусствоведения: 17.00.02 / КГУ им. П.И.Чайковского. – К., 1987.
4. Андреева О.П. О правомерности сопоставления языка и музыки // Проблемы взаимодействия искусства, педагогики та теорії і практики освіти: Зб. наук. пр. / За ред. Н.Є. Гребенюк. – Вип. 7. – К.: Наук. світ, 2001.
5. Асафьев Б. Музыкальная форма как процесс. – Л., Музыка, 1971.
6. Бабий-Очеретовская Н.Л. Содержание и форма в музыке. – Автореф. дис. д-ра искусствоведения: 17.00.02 / Киев. гос. консерватория им. П.И.Чайковского. – К., 1986.
7. Березовчук Л.Н. Артикуляция в музыке (к проблеме модальной звуковой формы в произведении) // Музыкальная коммуникация: Сб. науч. трудов (Проблемы музыкознания). – Вып.8. – СПб, РИИИ.
8. Брук Г. Организация контрольных прослушиваний в музыкальной школе и её педагогические принципы. Пермь, 1974.
9. Володин Н. О восприятии переходных процессов музыкальных звуков. // Вопросы психологии. – №4. – 1972.
10. Вопросы методики воспитания слуха: Сб. – Л., 1967.
11. Вопросы методики начального музыкального образования. Сб. – М.,1981.
12. Вопросы методики преподавания в детской музыкальной школе: Сб. – М.–Л.,1965.
13. Вопросы музыкальной педагогики. Сб. Вып. 2. – М.,1980.
14. Вопросы музыкальной педагогики: Сб. Смычковые инструменты. – Новосибирск, 1973.
15. Вопросы музыкальной педагогики: Смычковые инструменты. / Под ред. М. Берляничка и А. Юрьева. – Новосибирск, 1973.

16. Вопросы музыкально-исполнительского искусства. Сб. ст. под редакцией Л. Гинзбурга и А. Соловцова. – М., 1958.
17. Вопросы скрипичного исполнительства и педагогики. – М., 1968.
18. Вопросы смычкового искусства. Сб.: Труды ин-та им. Гнесиных. Вып. 49. – М., 1980.
19. Вопросы совершенствования преподавания игры на оркестровых инструментах. / Под ред. М. Берляничка. – М., 1978.
20. Воспитание музыкального слуха: Сб. – М., 1977.
21. Григорьев В. Некоторые проблемы специфики игрового движения музыканта-исполнителя // Вопросы музыкальной педагогики. – Вып.7. – М.: Музыка 1986.
22. Интонация: Сб. науч. тр. / Отв. ред. А.И.Чередниченко. – К.: Вища школа, 1978.
23. Коган Г. У врат Мастерства. – М., 1958.
24. Лесман И. Очерки по методике обучения игре на скрипке. – М., 1964.
25. Лесман И. Пути развития скрипача. – Л., 1934.
26. Майкапар С. Музыкальный слух. – Пг., 1915.
27. Мастера скрипичной педагогики: Труды ин-та им. Гнесиных. Вып. 16. – М., 1974.
28. Михайловский Б. Новый путь скрипача. – М., 1934.
29. Музыкальное исполнительство. // Сб. ст. – Вып. 1. / Отв. ред. А.А.Николаев.
30. Муратов С. Методы усовершенствования штриховой техники скрипача.
31. Назайкинский Е. О психологии музыкального восприятия. – М., 1972.
32. Назаров И. Основы музыкально-исполнительской техники и метод ее совершенствования – Л., 1969.
33. Немировский Л. Механика, физиология и акустика скрипичного аппарата. – Л., 1933.
34. Орлова Е.М. Интонационная теория Асафьева как учение о специфике музыкального мышления: История. Становление. Сущность. – М.: Музыка, 1984.
35. Переверзев И. Проблемы музыкального интонирования. – М., 1966.
36. Погожева Т. Вопросы методики обучения игре на скрипке. – М., 1966.
37. Проблемы способностей: Сб. под ред. В. Мясищева. – М., 1962.
38. Сахалтуева О., Соколова О., Гарбузов Н., – Музыкант, исследователь, педагог. – М., 1930.
39. Сигети Ж. Воспоминания. Заметки скрипача. – М., 1969.
40. Симонов П. Метод К.С. Станиславского и физиология эмоций. – М.: Изд-во АН СССР, 1962.
41. Сокол А.В. Теория музыкальной артикуляции / Под ред. Ю.Е. Семенова. – Одесса, ОКФА, 1995.
42. Способин И. В. Музыкальная форма. М., 1980.
43. Струве Б. Пути начального развития юных скрипачей и виолончелистов. – М., 1952.
44. Струве Б. Типовые формы постановки рук у инструменталистов. – М., 1932.
45. Тагиев М., Парсегов А. Практические вопросы скрипичной педагогики. – Баку, 1981.
46. Тагиев М., Парсегов А. Проблемы мышечных ощущений при обучении игре на скрипке. – Баку, 1978.
47. Теплов Б. Психология музыкальных способностей. – М., 1948.
48. Тиц М. О тематической и композиционной структуре музыкальных произведений. Киев, 1972.
49. Фейгин М. Индивидуальность ученика и искусство педагога. – М., 1968.
50. Флеш К. Искусство скрипичной игры. Т. 1. – М., 1964.
51. Флеш К. Искусство скрипичной игры. Художественное исполнение и педагогика. – М.: Классика – XXI, 2007.
52. Чернова Т. Драматургия в инструментальной музыке. – М.: Музыка, 1984.
53. Шабунова И.М. О функциях тембра в современной музыке: Автореф. дис. канд. искусствоведения: 17.00.02 / Груз. гос. театр, ин-т им. Ш. Руставели. – Тбилиси, 1989.
54. Ширинский А. Штриховая техника скрипача. – М., 1983.
55. Штейнгаузен Ф. Физиология ведения смычка. – М., 1930.
56. Шульпяков О. Исполнительское искусство скрипача. – М., 1986.
57. Шульпяков О. Техническое развитие музыканта-исполнителя. – Л., 1973.
58. Юр'ев О. Виразальні можливості скрипкових штрихів. – К.: Музична Україна, 1974.
59. Юрьев А. Методическая разработка по вопросу классификации скрипичных штрихов. – Л., 1975.
60. Янкелевич Ю. Педагогическое наследие. – М., 1983.
61. Яньшинов А. Техника смычка. – М., 1933.